

Risiko og kompleksiteten i denne verden

Den verden vi lever i er kompleks. Der er mange variabler og de kan alle trække ned eller op i din investering. Og ingen af os kan overskue alt og vi kan ikke lave eksakte fremskrivelser af hvad der vil ske i morgen eller til næste år. Det gør beslutninger svære, men hold snuden i sporet 😊

Prissætning aktier

Det geniale ved den frie verden og prissætningen af aktier er, at alle investorer i fællesskab sætter prisen og dermed har vi en fælles hjerne i prissætningen. Det gør at du og jeg ikke behøver at lave egen prissætning på en aktie, fællesskabet har gjort det for os. Ikke at alt er perfekt, der er hele tiden hypede aktiers himmelflugt og senere fald. Et eksempel er Canopy, fingerprint m.fl., men eksemplerne er mange, så vær kritisk.

Jeg analyserer ikke enkelt aktier, vurderer ikke i dybden om en given aktie er god eller dårligt. Jeg bruger almindelig information og mavefornemmelse som grundlag, med basis i tilliden til den fælles prissætning på børsene. Det behøver ikke at være sværere end som sådan, især ikke hvis det er langtidsinvestering vi foretager os til pensionsopsparing. Jeg køber og holder aktier i årevis, kun få køb/salg og ofte til betaling af PAL skatten hver februar eller ved re-balancering af aktier der er steget meget og som nu fylder "for meget" i den samlede opsparing og gør den nødvendige spredning på mange aktier mindre effektiv mod udsving.

Vurdering før køb af aktie

Statistisk set kan professionelle investorer outperforme markedet i 3% af tilfældene og for 97% er det som markedet i gennemsnit eller underperformance. Dvs. valg af vinderaktier er en myte for os alle.

Og derfor er vurdering før køb også mere *en tros sag*, ikke bundet i faktiske forhold, når vi ser på resultaterne på bagkant. Men spørger du banken om fordele ved private banking eller den betalte investeringsrådgiver, så vil de selvfølgelig altid sige, at de kan gøre det bedre som professionelle investorer, men statistisk set kan de ikke, det er en myte, et salgsslogan for at få dine penge.

Det vigtigste er at være 1) i markedet, dvs. være fuldt investeret og 2) at have en stor spredning.

At være i markedet eller stå kontant

Mange investorer har reglen "*it's not about timing the market, but about time in the market*". Dvs., du bør være investeret hele tiden, og ikke forsøge at gå ind og ud af markedet på top og bund. Det lykkes sjældent at outperforme markedet og koster dyrt i transaktionsomkostninger. Budskabet er også, at vi ikke kan forudse toppe og bunde og at risikoen ved at stå kontant er, at markedet stiger mens vi står ude eller at vi sælger og så stiger markedet videre op.

Personligt har jeg kun stået massivt kontant i én periode i mit liv, det var op til 2008 krisen, hvor alting boomed og Islændinge købte stort op i Danmark. Hypen var stor og ingen spurgte kritisk ind til hvor

pengene kom fra og om det overhovedet gav mening. Det var som i Holland, for mange år siden, da tulipan pris boblen opstod og faldt. I 2007-2008 var prissætningen gået amok, en gigantisk hypet investeringsboble, drevet af huspriserne og andet, og der valgte jeg at stå kontant med 50% af midlerne i 1½ år og kontant for øvrige 50% i ½ år før det hele brast. I bagklogskabens klare lys, et godt valg, men var jeg blot heldig? Statistisk set ja, jeg var heldig, men omvendt skal vi også være kritiske og ser noget for godt ud til at være sandt, så bør vi da også tage den information med.

Men hvor var top og bund? Jeg var ude alt for tidligt og kom først ind igen sent. Jeg troede at vi var meget tættere på et crash end tilfældet var, om da crashet kom, troede jeg, at vi skulle meget længere ned, end vi skulle og jeg fik først samlet op sent. Men jeg fik ikke de store tab og kom ud af perioden med en pæn mergevinst og det var da et fantastisk resultat i en periode med store tab og tumult. Jeg undgik tabene.

Den lette og billigste spredning på dine investeringer

Det letteste og absolut billigste er at købe lidt af hver aktie, men helst skal der være lidt fra flere markeder og områder, stor spredning giver mindre risiko.

Dvs. køb lidt Novo, lidt GN, lidt Demant, lidt Tryg, lidt Danske Bank, Lidt Jyske Bank, Lidt equinor, lidt .....

I takt med din opbygning af din pension, så stiger beløbene og for hver gang du køber, så vælg du blot en ny aktie til. I takt med årene, så stiger din spredning og er spredningen over 7 aktier, så har du allerede opnået stor reduktion af din risiko og efter 10 år har du måske 100 forskellige aktier og så er din spredning tæt på at være perfekt.

Køber du kun, og sælger aldrig, så bliver dine årlige omkostninger meget lave og over tid vil dine årlige omkostninger være ganske tæt på 0,0 % årligt og når pensionskasser kræver 1-2%, så er det åbenlyst hvor stor fordel din egen indsats har for dig. 1% af 2 mio er 20.000 kr og har du mere, så bliver det dyrt at lade pensionskassen administrere dine pensioner.

Men lave omkostninger kræver depot i en investeringsbank, som f.eks. Nordnet Bank, ikke en almindelig bank. F.eks. opkræver Jyske Bank 250 kr pr. udenlandsk aktie du har i depotet, årligt, og har du 100 udenlandske aktier, så bliver det 25.000 kr årligt. Det var derfor jeg flyttede til Nordnet Bank for år siden, jeg blev reelt jaget ud af Jyske Bank med mine pensionsdepoter og over i Nordnet bank og det er jeg da glad for i dag, da investeringsbanker er så meget bedre til håndtering af depoter med aktier.

Men, hvis du blot vælger den simple gode investeringsstrategi med 2-3 passive indeks ETF'ere, så kan du somend blot blive i egen bank, meromkostningen vil her være under 1.000 kr årligt og er det lettere for dig, så gør det. Besparelsen er betydeligt højere end det lille gebyr på 1.000 kr årligt i din bank, mange vil spare over 25.000 kr årligt og min vurdering er, at vi sparer 2-300 tkr årligt på at være i Nordnet Bank. Et voldsomt stort beløb.

ETF - Den store spredning, hurtigt, næsten billigste valg og et godt alternativ

Meget stor spredning på billig vis kan opnås ved at købe billige indeks ETF'ere fra f.eks. Vanguard, iShares eller Xtrackers. Der er rigtig mange forskellige ETF'ere, men se jer for og vælg kun kvaliteten hos anerkendte store udbydere at ETF'ere.

En ETF der dækker Europa eller USA vil have en årlig kost på ca. 0,1% årligt og det er markant billigere end den kost pensionskassen eller investeringsforeningen har at tilbyde.

Køber du ikke aktier direkte på børsen, så vær ekstra opmærksom på dine årlige omkostninger. Det er dyrt at overlade det til andre uden kritisk sans. Min PFA pension kostede 1,48% i 2022 og til sammenligning er min kost i Nordnet Bank på 0,09% for 2022. Forskellen er grotesk og det bliver hurtigt rigtigt mange penge i takt med at depotværdierne stiger på din opsparing.

Valg af ETF kan være lidt uoverskueligt, men jeg har lavet en liste til inspiration og så kan du over tid selv vælge til. Men pas på, læs kritisk hvad hver ETF koster og står for. Jeg har ganske få ETF'ere i mine depoter, herunder ETF'ere udbudt af Vanguard, iShares og Xtrackers m.fl. [Se mere her](#)

De dyre løsninger

For danskere, er det almindeligt at have investeringsforeninger som basis for sin opsparing. Faktisk har ca. halvdelen af al opsparing i investeringsforeninger, helt sikkert fordi pensionskasserne udbyder disse som valg, du kan ikke vælge en prisbillig ETF, så har du opsparing i en pensionskasse, så betaler du kassen i årlige omkostninger, både til pensionskassen og til investeringsforeningerne du er tvunget ind i.

Investeringsforeninger giver god spredning, ganske som ETF'ere, der sidder professionelle bag med viden om investeringer, men det er en meget dyr måde at spare op på.

Og i dag er det reelt set et gammeldags produkt og det er dyrt for dig.

Sådan fungerer investeringsforeningen:

Du indbetaler f.eks. 50.000 kr, og herefter investerer investeringsforeningen de 50.000 kr for dig. Og når du en dag vil have pengene ud igen, så sælger investeringsforeningen ud af sine investeringer. Samlet set er det en besværlig proces og du betaler for administrationen og driften. Derfor er investeringsforeninger dyre i drift og du betaler hurtigt 2% årligt og det er dyre penge ift. fordelene herved. Herudover betaler du typisk et gebyr ved indtræden og ved udtræden.

Sådan fungerer en indeks ETF:

Vanguard (f.eks.) etablerer et investeringsselskab og køber aktier i markedet for den indskudte kapital, f.eks. 10 mia kr. Når du investerer i den pågældende ETF, så køber du en aktie i ETF'en, men samtidig er ETF'ens investeringer uændret. Der sker ikke salg når du sælger og der sker ikke køb i ETF selskaber, når du køber eller sælger din aktie i ETF'en. Dermed at driften af ETF'en ekstremt billig og det giver meget lavere kost for dig. Men pas også på her, for en ETF kan også være aktivt forvaltet og det påvirker den årlige kost for dig. Før køb, læs grundlaget for ETF'en og den årlige kost. Vælges en indeks ETF fra Vanguard for USA, så har du en årlig kost på 0,07% og vælger du en indeks ETF fra Vanguard for Europa, så har du en årlig kost på ca. 0,1%. Derfor er indeks ETF så meget billigere og vil give dig meget mere i afkast over tid. Derfor skal du vælge indeks ETF fremfor investeringsforeningen.

Sådan fungerer pensionskassen:

Pensionskassen fungerer som en investeringsforening, du indsætter penge, pensionskassen køber op i nye aktiver, og rådgiver dig over tid. Det koster, ganske som i investeringsforeningen, og derfor betaler du

meget mere årligt til din pensionskasse end du burde gøre. Og selv ved valg af indeks fonde i pensionskasserne får du lov til at betale ganske meget mere end indeks ETF'ere på børserne og det er i sagens kerne et problem for ganske mange danskere. Pensionskassernes system er forældede og for dyre, men desværre er det ikke et populært emne for vores politikere og derfor bliver det ikke ændret.

Vi betaler for meget for de investeringsmetoder der anvendes i pensionskasserne og det koster stort på din opsparing. En udfordring for os alle og desværre hjælper det politiske system os ikke, så vi må selv forsøge at undgå de dyre løsninger.

Vil du spare over 1% årligt, så flyt din pension til Nordnet Bank, køb aktier direkte eller indeks ETF'ere med årlig kost på ca. 0,1%. Det er lavthængende frugter og når du har flyttet, så skal der bruges ganske lidt tid hvert år herpå.

Advarsel - Dette skal du så ikke gøre:

Hvor der er penge, flokkes der med plattenslagere som lokker med store afkast, gyldne afkast og du som investor skal passe på.

Tænk altid, hvorfor tilbydes jeg stort afkast, når selvsamme selskab kunne låne penge i banken og selv tage hele afkastet selv? Kan det nu også være rigtigt? Der er ingen lette penge og når der reklameres med store sikre afkast, så vær på vagt.

Mit råd er, invester i gode solide selskaber. Er du i tvivl om hvad du skal vælge, så se investeringslisten hos [Warren Buffett](#) eller [den norske investeringsfond](#) og fordel dine æg. Eller som ovenfor beskrevet, køb en eller flere aktie indeks ETF'ere med lave årlige kost. Kort oversigt over eksempler på indeks ETF'ere kan ses på forsiden af www.dansk-pension.dk.

Aktivt forvaltede investeringer

Med basis i resultaterne derude, så kan aktivt forvaltede fonde ikke give dig merværdi for pengene. De er dyre i årlige kost og kun i 3% af tilfældene gør de jobbet bedre end en billig indeks ETF.

Fravælg aktivt forvaltede fonde, de er for dyre og kan ikke levere varen.

Det er lokkende at tilvælge, der lokkes med store afkast, men statistisk set kan de ikke leveres som lovet. Ord er gratis, betal ikke herfor. Vælg passivt forvaltede ETF'ere eller invester selv i aktier og med store spredning, helt 100+ aktier på flere markeder og områder. Din sikkerhed for bedste afkast over tid.

Er du i tvivl, så undgå den pågældende investering.